List 18.

NOVICE

Tečaj LVI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 6. maja 1898.

Politiški oddelek.

V varstvo narodnostnih manjšin.

V dunajskem parlamentu razpravljajo o jezikovnem vprašanji. Zanimiva je ta razprava, ki se naslanja na izjavo ministerskega predsednika grofa Thuna, največ zategadelj, ker je prinesla pojasnilo, kako sodita o jezikovnem vprašanji tiste dve stranki, kateri so Slovani smatrali za najpravičnejši, namreč protisemitje in nemška katoliška ljudska stranka. Po pojasnilih princa Lichtensteina in barona Dipaulija je vse nemštvo v Avstrija jedino v tem, da gre nemškemu narodu popolna hegemonija, da morajo Slovani biti deležni manjših pravic kakor Nemci. Facit razprave je: Nemci so vsi jedini v tem, kar zahtevajo, samo niso jedini, kako vlado prisiliti, da prekliče jezikovne naredbe za Češko in Moravsko. Jedni nočejo odnehati od obstrukcije in vstopiti v jezikovni odsek, dokler se naredbe ne prekličejo, drugi pa s tem radikalizmom niso zadovoljni.

Slovanske stranke niso tako jedine. Pač so vse za to, da se izvoli jezikovni odsek, ali o tem, kaj naj ta odsek sklene, niso jednih misli. Čehi in Poljaki so proti temu, da bi se sklenil državni jezikovni zakon, ker so mnenja, da spada jezikovno vprašanje v kompetenco dež. zborov. Slovenci so za to, da jezikovno vprašanje uredi državni zbor, poglavitno zategadelj, ker jim je varovati slovenske rojake na Koroškem, na Štajerskem in na Primorskem, izročene na milost in nemilost brutalnim nemškim oziroma italijanskim večinam.

Vlada je na usta grofa Thuna povedala, da po njenem mnenji se jezikovno in narodnostno vprašanje ne da za celo državo rešiti z jednim samim zakonom, ampak da je treba stvar urediti za posamične kronovine s posebnimi zakoni tako, da bode načela določil državni zbor, podrobnosti pa deželni zbori oziroma vlada naredbenim potom.

Razlika v nazorih je torej jako velika, tako velika, da se po naših mislih ne bo dala premostiti. Po naši sodbi ni upanja, da se doseže v jezikovnem odseku tisto porazumljenje, katero je potrebno, da se začno priprave za uredbo jezikovnega vprašanja. Ako se vladi tudi posreči, pridobiti vse stranke, da odpošljejo svoje zastopnike v jezikovni odsek, s tem še nikakor ni rečeno, da bodo imela posvetovanja tega odseka kak pozitiven uspeh. Debatiralo se bo gotovo mnogo, ali da bi se samo glede kompetence doseglo porazumljenje, tega ne verjamemo, kaj še, da bi se stranke porazumele o podrobnostih.

Tudi slovenski poslanci so, kakor se kaže, tega mnenja, da se obsežni kompleks vprašanj, za katerih rešitev se gre, ne da rešiti v državnem zboru, pač pa sodijo, da bi se dalo doseči porazumljenje mej strankami glede načel v varstvo narodnostnih manjšin. Vsaka stranka ima kje varovati kake manjšine, katere so v nevarnosti, in katerih pravice in eksistence je treba zavarovati za slučaj, da se jezikovno vprašanje prenese iz državnega zbora v deželne zbore. Čehi in Poljki imajo take manjšine v Šleziji, Poljaki tudi v Bukovini, Nemci ne samo da so na Češkem in na Moravskem v manjšini, ampak imajo tudi svoje manjšine na južnem Tirolskem in na Kranjskem, o Slovencih pač ni treba govoriti. Zagotoviti tem manjšinam obstanek in pogoje napredku in razvoju mora biti vsaki stranki na srcu. To se lahko doseže s splošnimi določili, veljavnimi za vse kronovine in v to lahko privolijo tudi najodločnejši avtonomisti kakor Čehi in Poljaki.

Ako store slovenski poslanci v tem oziru svojo dolžnost, ako poskusijo pridobiti parlament za zakon v varstvo narodnostnih manjšin, potem bi Slovenci lahko mirnega srca gledali prizadevanja zaprisežnih avtonomistov, da se rešitev jezikovnega vprašanja in kar je druzih, ž njim v zvezi stoječih vprašanj, prepusti kompetenci deželnih zborov. Glede varstva narodnostnih manjšin pa bode treba zlasti s češkimi in poljskimi poslanci govoriti resno besedo. Druge stranke se najbrž takemu zakonu ne bi upirale, pač pa se je bati, da se

upro Čehi in Poljaki. V tem slučaji bode pač treba Čehom in Poljakom povedati, da ima tudi slovanska solidarnost svoje meje in da slovenski poslanci niso bili poslani na Dunaj samo za to, da pomagajo do zmage samo avtonomistični ideji, ampak da varujejo svoj narod in vse njegove dele ne samo pred sovražniki, ampak tudi pred prijatelji.

Slovenci imamo za svoje brate na Štajerskem, na Koroškem in na Primorskem le tedaj pričakovati boljših časov in boljših razmer, ako se jezikovno vprašanje reši ali popolnoma ali vsaj deloma — namreč v kolikor se nanaša na varstvo narodnostnih manjšin — v državnem zboru, ker bi naši zunajkranjski bratje bili sicer izgubljeni, ako bi jim Nemci in Italijani po svoji volji določali jezikovne in narodnostne pravice. Zategadelj je želeti in tudi pričakovati, da odnehajo Čehi in Poljaki od avtonomističnega principa, katerega zagovarjajo z veliko vnemo, da odnehajo vsaj v toliko, da se doseže porazumljenje glede varstva narodnostnih manjšin, zakaj če bi tega ne storili, bi se lahko zgodilo, da bodo nekega dne s svojimi pretiranimi avtonomističnimi načeli vred — izolirani.

Bratje Slovani!

Dne 14. rožnika letošnjega leta bode ravno 100 let, ko se je narodil v Hodslavicah, mali moravski vasi, slavni zgodovinar češki Frančišek Palacký, katerega je imenovala hvaležna udanost českega naroda po pravici „očetom narodovim“!

Ta spomin budi v srci vseh Čehov resna in globoka čustva hvaležnosti k možu, na čegar delovanju, naporu in znanju sloní v češki zgodovini velepomenljivo dejstvo našega narodnega prebujenja iz neskončne duševne in gmotne bede, v katero so spravile češki narod bridke nezgode minulih dveh stoletij. To dejstvo pomenja mogočen prehod iz prežalostnega ponižanja in splošnega propada v novo, silno in zdravo življenje, ki sedaj krepko napreduje v vseh plemenitih smereh človeških teženj.

Veliko dejstvo, preporod češkega naroda in njegov povrat k dostojnemu življenju, je v svojem začetku in v daljšem razvitku večinoma delo Franćiška Palackega, ki je izkopal z neumorno pridnostjo iz globin pozabljenosti, obdarjen z velikim duhom in prešinjen od vznešene ljubezni k narodu svojemu, veličasten zaklad minulih zgodeb svoje domovine in v obsežnem zgodovinskem delu narisal osodo, nekdanjo moč in pomen Češke, prav v srcu Evropinem ležeče države.

Z monumentalnim tem delom je zavrnil nalašč širjene laži in obrekovanja, razjasnil pomenljivi vpliv naroda češkega na politično zgodovino, razvoj kulturni in osvobojenje človeštva, dokazal pravo njegovo na neodvislo življenje in samostojno mesto mej sočasnimi prosvetljenimi narodi in podal obupajočim novih sil, čilosti in navdušenja k boju za čast in življenje narodovo.

V tem mnogostranskem dolgoletnem boju se je postavil Frančišek Palacký na čelo prednih vojev, s svojim političnim imenom, moško odločnostjo in z nevsakdanjo bistroumnostjo je pripravljal pot češkemu narodu, premagal vse neštevilne ovire in končno zagotovil njegov obstanek, jasno določil njegov politični program, težeči k svobodi in prostosti vsega človeštva. Znanstveno in politično svoje delovanje je začel Fr. Palacký na široki podlagi slovanski in s tem mnogo prispel k vzajemnemu zbližanju slovanskih plemen, katero se je jasno in izrecno pokazalo na znamenitem shodu avstrijskih Slovanov 1848. l. v Pragi, „h kateremu“, po besedah tega shoda, „so se prvič, odkar nas omenja zgodovina, sešli raztrošeni udje velikega debla slovanskega v lepem številu iz daljnih pokrajin, da bi se zopet liki bratje med seboj mirno posvetovali o skupnih svojih zadevah in se odločno izjavili, da hočejo svoji narodnosti v Avstriji z vsemi dovoljenimi sredstvi pridobiti popolnega priznanja istih pravic v državi, katere uživata naroda nemški in madjarski, zanašajoč se pri tem na močno podporo, katera vre in kipi v vsakem zares svobodnem srcu sa pravično stvar“.

Fr. Palacký je bil celega pol stoletja voditelj duševnega razvitka češkega in si je pridobil za svoj narod neumrljivih zaslug s svojimi „Dějinami národa českého“ in drugimi zgodopisnimi deli, z izdajanjem „Starých letopisů českých“, „Archivu českého“, z ustanovitvijo in vodstvom „České Matice“ in s svojimi deli v Muzeju češkem.

Svèt kralj. glav. mesta Prage, v katerem mestu je živel in deloval in katerega častni občan je bil, smatra v prvi vrsti za svojo dolžnost in nalogo, da dostojno počastí spomin velikega Čeha; zato je sklenil počastiti stoletnico rojstnega dne Frančiška Palackega z veliko slavnostjo, dostojno njega spominu in narodu, s slavnostjo, pri kateri se položi temeljni kamen spomeniku in katera bo ohranila trajen spomin prihodnjim vekom.

V ta namen je pozval mestni svet skupno z mesti v okolici podpisani slavnostni odbor, da naj izvrši to svojo nalogo kolikor mogoče častno in slovesno.

Slavnosti se bodo vršile 18., 19. in 20 rožnika t. l. v Pragi.

Vabimo k temu dostojnemu izrazu hvaležnosti češkega naroda napram njegovemu velikemu probuditelju vse drage brate po širnih krajih slovanskih, da bi prišli in z nami proslavili spomin velikega Čeha in Slovana in s tem tudi spomin probujenja češkega naroda in ideje slovanske.

Z odkritosrčno in iskreno udanostjo širimo Vam naproti svoje roke in Vas vabimo k gostoljubnemu svojemu ognjišču, v kraljevsko, zlato, slovansko našo Prago, in Vam kličemo nasproti presrčni

Na zdar!

Dano v Pragi, dne 10. sušca 1898. l.

Odbor za proslavo stoletnice rojstnega dne Frančiška Palackega v Pragi.

Politični pregled.

Državni zbor. — Teden dni že traja v poslanski zbornici jezikovna razprava, a konca jej še ne bo tako kmalu, kakor želi vlada. Tega ni samo kriva opozicija, ampak tudi desnica, katera pravi, da je njena dolžnost, odgovarjati na razne enuncijacije. Vladi pa se zelo mudi, da voli zbornica čim prej jezikovni odsek in zato namerava okrajšati delegacijsko zasedanje kar se da, ter hitro po njem zopet sklicati poslansko zbornico. Nekaj časa je vlada celo mislila, naj bi državni zbor in delegaciji paralelno zborovali, a opustila je to misel ter se odločila za to, da 7. maja odgodi zasedanje, a zopet skliče zbornico, čim končata delegaciji svoje zasedanje.

Delegaciji. — Letos bodeta delegaciji zborovali v Budimpešti. Zasedanje se začne dne 9. maja, a trajalo bo po dosedanjih dispozicijah ministerstva samo 18 dnij. Pojasnili smo že enkrat, da je zborovanje delegacij v tem času popolnoma nezakonito, kajti prva naloga delegacij je, določiti prispevek vsake državne polovice k skupnim troškom, tega pa delegaciji sedaj ne bodeta mogli storiti, ker za prihodnje leto še ni določena kvota. Ker bodeta delegaciji sklenili finančni zakon, v katerem ne bode določeno, koliko ima plačati vsaka državna polovica k skupnim potrebščinam, bo ta zakon očitno kršenje ustavnih določb

Jezikovna razprava. — Ministerski predsednik grof Thun je otvoril razpravo o jezikovnih predlogih z dolgo izjavo, v kateri se je zavzemal za to, da naj zbornica izvoli poseben odsek, v katerem naj se skuša doseči porazumljenje mej strankami glede jezikovnega zakona, a če se doseže to sporazumljenje, potem da hoče vlada preklicati jezikovne naredbe. Doslej so govorili skoro sami Nemci. Debata je bila doslej jako plitva Dovolj je, ako omenimo dvoje: Nemško opozicijonalne stranke izjavljajo sicer, da ne odnehajo od obstrukcije, dokler se jezikovne naredbe ne prekličejo, a iščejo vender modus, kako bi mogle vstopiti v jezikovni odsek Druga zanimivost je, da so krščansko-soc. na usta Lichtensteina se izrekli za nemški državni jezik, nemška kat.-ljudska stranka pa je po Dipauliju zahtevala preklic jezikovnih naredb

Srbija. — Dne 4. junija se vrše volitve v skupščino. Voliti bo 196 poslancev, kralj jih pa imenuje na predlog vlade 64. Da je ob takem razmerju poslancev lahko dobiti vladi večino, je umevno. 64 glasov že ima, pridobiti jih ji je le še toliko in trdna je proti vsaki opoziciji. Posebno ob takem postopanju vlade kakoršno razvija sedaj pod poveljstvom nesrečnega razkralja Milana, bo vladi lahko zmagati. Brezdvomno bodo radikalci, za katerim stoji večina naroda, ostali v manjšini ker vlada pritiska z vsemi mogočnimi sredstvi na njih voditelje. Volitve so indirektne t. j. voli se po volilnih možeh in izvrše se po celem kraljestvu na en dan.

Kreta. — Znano je, da je še vedno edini resni kandidat za guvernerja na Kreti grški princ Jurij Močno se ustavlja tej kandidaturi Turčija in odločno jo podpira Rusija. Vsled nasprotstva Turčije, sta si prišla ta in Rusija precej v navskrižje. Sedaj je turški sultan premenil svoje mnenje. Sporočil je baje Rusiji, naj se izvrši imenovanje grškega princa guvernerjem na Kreti in hoče to imenovanje molče priznati, ako mu Rusija garantira njegovo teritorijalo posest v Mali Aziji in da se imenovanje izvrši tako, da ne bo prizadet ugled sultana in njegovega carstva.

Španjsko-amerikanska vojna. Predsednik Zjedinjenih držav Mac Kinley se je izrazil, da bode vojska kratka. Temu bi bilo lahko tako, ko bi bila vojska omenjena le na Kubo. Toda minolo bo že 14 dnij in vojska še ni prišla v pravi tek. To je umljivo, kajti Španjci imajo poleg Kube skrbeti še za obrambo drugih svojih otokov, bližnjih in daljnih. Ker je španjska mornarica vsled tega zelo porazdeljena, je s tem oslabšana njena moč. Vender imajo Amerikanci velik strah pred njo. Boje se pred vsem za svoje domače obrežje, ker se sploh trdi, da je španjska moč odplula naravnost proti Ameriki. Da presenetijo Španjce, so Američani sklenili in že poskusili napade na razne španjske otoke. Precej močen oddelek je odplul tudi proti Filipinskim otokom v Vzhodni Aziji. Tu je prišlo minolo nedeljo tudi do prve bitke mej Španjci in Amerikanci. V Manilskem zalivu se je mej brodovjema vnela huda bitka, ki je trajala nekaj ur. Amerikanci, ki so bili močneji, so popolnoma premagali Španjce. Dve španjski ladiji je požar uničil, jedna se je razletela, dve ladiji sta bili močno poškodovani, nekaj manjših ladij so pa morali Španjci potopiti, da niso prišle v roke Amerikancem. Znatno škodo imajo tudi Amerikanci; da si so premagali Španjce, vender niso zadovoljni z uspehom, ker njih namen je bil polastiti se manilskega pristana. To bodo pa le težko dosegli in le z morebitno pomočjo ondotnih prebivalcev, ki se utegnejo pridružiti Amerikancem in se upreti proti Španiji, s katero so nezadovoljni. Manila sama je dobro utrjena in ima močno posadko. Velik se more zvati moralen vspeh, katerega so dosegli Amerikanci s to zmago. Bojaželjnost in navdušenost za vojsko sta v Ameriki še bolj narasla, ob jednem je pa zavladala velika potrtost in nevolja v Španiji. Prebivalstvo je razjarjeno in primerili so se veliki in nevarni izgredi. Vojaštvo je le z največjim naporom moglo razgnati demonstrante, katerih jeza se obrača proti ministerstvu in proti dimastiji. Demonstracije so bile dolgotrajne in tako očitno protidinastične, da je vlada sklenila razglasiti v Madridu obsedno stanje, katero se najbrž raztegne tudi na druge pokrajine, kajti tudi v drugih mestih se je pojavilo močno protidinastično gibanje. V gorah se zbirajo številna krdela revolucijonarjev. Položaj je jako nevaren. Nevarnost je, da v celi španjski nastane revolucija. — Kubo so Amerikanci blokirali, to se pravi, zasedli najnajvažnejša pristanišča in hočejo tako sestradati španjsko armado in Kubance, da se jim bodo z lepa udali. Na drugi strani pa hočejo Španjci izvabiti Amerikance na Kubo, da jih pograbi mrzlica in tako uniči. Če Španjci res z vso močjo napadajo amerikansko obrežje, bodo pač morali Amerikanci poklicati svoje ladije od Kube, da branijo domača tla. V tem času se bode španjska vojska na Kubi lahko opomogla. Če Španjcem ne bodo na Kubi delali ustaši preglavice, tedaj njih položaj napram Amerikancem ni to-li slab.

Obrtnija.

Osebni kredit po kranjski deželi.

(Spisal Ivan Lapajne.)

I. Splošne lastninske in pridobninske razmere.

Vojvodina kranjska, ki meri okoli 100 kvadratnih mirijametrov, je po največ gorata; gorenjska stran pripada že visokemu alpskemu gorovju, mej tem ko krije Notranjsko kras, Dolenjsko pa večinoma gričevje. Gorati del dežele obsega več kakor polovico nje površine; več kakor četrtina dežele pa je hribovita, in le slaba četrtina odpade na ravnino, ki obsega: ljubljansko barje, krško polje, gorenjsko dolino in še nekatere manjše druge doline. Cele površine je 95% produktivne zemlje, mej temi zavzemajo skoro polovico gozdovi; $^1/_5$ odpade na pašnike, $^1/_6$ na travnike in vrtove, $^1/_8$ na ralno zemljo, sposobno za plug; okoli $1^1/_2$% površine pa krijejo vinske gorice itd.

Dežela je povsem poljedelska ali agrikulturna dežela; kajti večina prebivalstva se ukvarja z različnimi

*

strokami poljedelstva, in le skromna manjšina dela in služi pri rudarstvu, industriji ali v kakem drugem poklicu.

Večjih poljedelskih podjetij je v deželi pač jako malo; saj je pa na Kranjskem vseh velikoposestnikov samo nekaj nad 100, in še med temi jih poseduje nekaj le večje kmetije. Nekaj velikoposestnikov, „grajščakov“, je seveda še vedno na Kranjskem, akoravno se je v zadnjih 40—50 letih, po 1848. l. namreč, marsikatero velikoposestvo ali „grajščina“ porazdelila in poprodala. Srednje velikih posestev bilo je pač še pred omenjenim letom precej, in danes obstoji iz njih večina dežele. Vender gredo tudi ta srednja posestva isto rakovo pot, kakor velika posestva. Tudi ti ljudje čim dalje bolj parcelirajo in poprodajajo, in v kratkem bomo mogoče lahko trdili, da so na njih mesta stopile, in to posebno na Notranjskem in Dolenjskem, majhne in prav majhne kmetije. Kje pač tiči vzrok temu rastočemu razdeljevanju posestev? Ako zgubi posestvo svojega dosedanjega lastnika, tedaj preide navadno, posebno v zapuščinah, celó v tuje roke; vender ne vedno. Iz jednega ali druzega povoda, posebno če ima več dedičev, razdeli kmet svoje, že tako ne veliko posestvo: na ta način nastanejo potem iz jedne trdne kmetije male kočarije, tudi „kajžarije“ imenovane, ki so v malem številu bile že pred 1848. letom. Dostikrat pa je kmet prisiljen še pred smrtjo, v svojem interesu, svoje lepo posestvo razkosati: prej ali slej pride ali po slabi letini ali kaki drugi nadlogi v stisko, da mu zmanjka denarja. Sedaj pa naj plača davek, ali si nakupi živine itd. Vpraša se s čim? Poljskih pridelkov gosposka oblast ne jemlje, čaka tudi ne za kmeta ugodnejšega časa; izposoditi si denar, pa je bilo prejšnje čase težka stvar. V celi kranjski deželi je bil jeden sam zavod, ki bi mu morda ustregel, ali manjkalo je v tistih časih posredovalcev (odvetnikov, notarjev); in tako je bil kmet prisiljen, storiti zadnji, za njegovo delovanje jako neugoden korak: odprodati jedno, dve parceli svojega posestva. — Pomanjkanje denarja v nujnih potrebah je bilo mogoče in marsikje še dandanes glavni vzrok poprodavanju, manjšanju večjih posestev. — Arondirana so posestva največ na Gorenjskem, pa tudi še nekatera na Notranjskem in gorenjem delu Dolenjskega. Najbolj parceliran pa je svet, kjer rase vinska trta, kakor v srednjem in južnem delu Dolenjskega in na Vipavskem, in posebno še v Beli krajini. — Jedno smemo z malim ponosom srečno imenovati za našega kmeta, da, kar ima, lahko po vsej pravici imenuje svojo last; najemnikov je izmed naših kmetov le jako malo, in če vzame kateri kako posest v najem, tedaj ima navadno tudi še nekaj, kar lahko imenuje svoje.

V soglasju s kakovostjo zemlje je gozdarstvo zelo razvito na Notranjskem in Gorenjskem. Živinoreja prinaša deželi še najbolj masten dobiček, ker se marsikatera živinica proda v sosedne dežele. Posebno se radi pečajo z odgojo mlade živine. Na Gorenjskem (v Bohinju in kamniškem okraju) napreduje mlekarija, mej tem ko se s pitanjem goveje živine pečajo le večji posestniki; s svinjami in prešiči pa so na najboljšem glasu Dolenjci, ki napravijo, posebno manj premožni, ž njimi dober in lahek dobiček; tudi kuretnino nosijo Dolenjci zelo pridno na trg.

Poljskih pridelkov (pšenice, rži in turšice) pridela dežela komaj ali še ne, za domačo rabo; dovaža se žito z Ogrskega in Hrvatskega. S pridelki, ki igrajo v trgovini veliko vlogo (tabak in sladkorna repa), se pa kranjska dežela malo da ne nič ne ukvarja; z nasejanjem hmela so se napravili prvi poskusi v Savski dolini. Lanu se čim dalj manj vseje, če tudi so v prejšnjih letih s tem semenom napravili po mešetarjih vedno dobre kupčije; tudi konoplja se malo ceni. Vina je pač dežela prej, predno je nastopila trtna uš, jako veliko pridelala; vender se tudi tedaj vina ni spravilo veliko v trgovino, ker so je doma zelo čislali in zavživali. — Upati smemo po storjenih poskusih, da se v prihodnjem desetletju na novo zasade vsi uničeni vinogradi, in da se povrnejo, kar se vina tiče, nekdanji dnevi.

Rekli smo, da se le majhen del prebivastva peča z industrijo. Domače industrije je omeniti: naprava žime in žimnic, kakor tudi rešet iz konjske dlake (Stražišče pri Kranju), izdelovanje čipk v Idriji in okolici, slamnarija (v okolici Mengša in Kamnika), in posebno še industrija z lesom, takozvana „ribniška roba“. V manjši množini se izdeluje doma: sukno, koci, platno itd.

Večja industrijalna podjetja se nahajajo v Ljubljani, na Gorenjskem (za železo), v Idriji (za živo srebro in cinober), v Zagorju (za steklo) itd. v Litiji.

Vender Kranjsko, kar se tiče industrije, ne zavzema imenitnega mesta mej drugimi deželami.

Kmetijstvo.

Nekoliko številk.

Človeški družbi je pred vsem potrebno zemlje, ker na njej rastejo za vsakdanjo hrano potrebna živila. Zemlja je in ostane tista dobra mati, ki nas siti, in zato je poljedelec v človeški družbi najvažnejši. Odkar se plačujejo davki v denarjih, začelo se je šteti, koliko rodovitne zemlje pride na kmeta, koliko na grajščake ali veleposestnike. Pri sestavljanju davčnih map so našli nekaj teh številk. Te številke govore glasno, a veselega ne povedo ničesar.

V Avstriji tostran Litve, to je v deželah, ki so zastopane v državnem zboru, je okoli 800 davčnih okrajev. Mej njimi je samo 82 okrajev, kjer ni nobenega tako velikega posestva, da si bilo od njega 1000 gld. ali več zemljiškega davka plačati, pač pa je v vsakem davčnem okraju vsaj kako veleposestvo manjšega obsega. V 382 davčnih okrajih je več veleposestev; 40% vsega tega avstrijskega veleposestva ima v več davčnih okrajih svoj svet, 13% pa v več kronovinah.

Na Dolenjem Avstrijskem, na Češkem, na Moravskem in v Šleziji ni nobenega davčnega okraja, kjer bi ne

bilo kacega večjega ali manjšega veleposestva. Na Dolenjem Avstrijskem obsega veleposestvo 25% vseh zemljišč te kronovine. Izmej 381 oseb, ki so lastniki teh veleposestev, ima 75 oseb vsaka po več kakor 2000 oralov sveta. Teh 75 veleposestnikov ima v svojih rokah 16% vse dolenjeavstrijske zemlje. Mej temi veleposestniki jih je 62, ki imajo več kakor 2000 in manj kakor 10.000 oralov sveta, osem jih je, ki imajo več kakor 10.000 in manj kakor 20.000 oralov sveta, pet jih je pa, ki imajo celo nad 20.000 oralov velika posestva.

K tem veleposestvom pa ne spadajo samo zemljišča, ampak tudi še 117 gradov, 30 žag, 4 žganjarne, 8 različnih tovarn, 32 opekarn, 60 mlinov, 18 kamnolomov, 6 apnenic (te so seveda velike, tako da gore neprestano), 2 glažuti, 6 pivovarn, 73 gostiln, 24 pošt, 1 lekarna, več toplic itd. Katoliška cerkev ima v tej kronovini v svoji posestni brez župniških zemljišč 115.000 oralov zemlje. Samo samostan Lilienfeld ima okoli 37.000 oralov sveta. Po poročilih deželnega odbora dolenjeavstrijskega, predloženih deželnemu zboru, ima jedno kmetsko posestvo na Dolenjem Avstrijskem povprek po 26 oralov sveta. Če bi se ta zemlja, ki jo ima zgoraj navedenih 75 veleposestnikov, katera posestva merijo od 2000 do 20.000 oralov, razdelila po meri kmetskih posestev, torej na posestvo po 26 oralov, napravilo bi se iz nje 22.000 kmetskih gospodarstev, vsako po 26 oralov, iz cerkvenega zemljišča, ne vstevši župnijska posestva, bi se pa napravilo 4700 kmetskih gospodarstev.

Toda dolenjeavstrijski veleposestniki so še berači v primeri z veleposestniki na Češkem, na Moravskem, v Šleziji in v Galiciji. Na Moravskem poseduje 145 veleposestnikov 24% vse moravske zemlje, mej temi 10 veleposestnikov 5%, 4 osebe 2%, 1 oseba 5% vse zemlje. Duhovščina je lastnik $3^1/_2$% vsega sveta. V Šleziji ima 36 veleposestnikov 26% in cerkev 10% vse šlezijske zemlje. V Galiciji poseduje samo 45 večjih veleposestnikov 700.000 hektarov t. j. okolo 1,300.000 oralov ali 9% vse gališke zemlje. Češka ima okoli 10,000.000 oralov zemlje. 362 veleposestnikov poseduje od te zemlje čez 2,000.000 oralov, približno 28% vse češke zemlje. Najubožnejši mej temi magnati ima v lasti okoli 11.000 oralov in po katastru kacih 114.000 gld. dohodkov na leto. Največji veleposestnik na Češkem ima blizu 300.000 oralov zemlje, čistega dobička po davčnem katastru pa čez 1,000.000 gld. na leto. Seveda so na teh prostorih tudi velikanske tovarne, žage, malni, opekarne, apnenice, rudarstva itd. Katoliška cerkev ima okoli 200.000 oralov polja, lepe gozde, razne tovarne, več rudnikov, 51 pivovarn, 19 parnih in več navadnih žag, 21 velikih opekarn in 5 žganjarn.

Gozdov je v Avstriji tostran Litve okoli 20,000.000 oralov. Čez $1^3/_4$ milijona oralov teh gozdov je lastnina veleposestev ki so vezana in se imenujejo fidejkomisi. Ta veleposestva se ne smejo prodati, ker je njih namen, skrbeti za to, da se plavokrvnežem vedno dobro godi.

Če bi se češka zemlja razdelila tako, kakor smo zgoraj računali, namreč na posestva po 26 oralov, bi se iz posesti 362 čeških magnatov napravilo 102.000 kmetskih gospodarstev, iz cerkvenega zemljišča pa 7400 kmetskih gospodarstev.

Poučni in zabavni del.

O Raičevi 70letnici.

Slavimo slavne može!

(Konec.)

V svojej navdušenosti do skrbi narodove omike in napredka vskliknol je večkrat: „Dajte mi šolo v roke in gibljem ves svet!“ — Kaj pa Raičevi stanovski tovariši? Še za njegovega života so bili, ki jim je opravičeno očitati mogel, da so mračnjaki, ki skrbijo le za svoje žepe in svoje sorodnike, namesto da bi bili, k čemur so po svojem sv. stanu poklicani, pravi učitelji, ljubitelji in prosvetitelji narodovi. Kaj bi porekel še le dan danes? V hladnem grobu svojem bi se obrnol zvedevši, kako tovariši njegovega stanu, večinoma skoraj, bijejo njegovim vzvišenim vzorom kruto v obraz. Bojijo se socijal-demokratizma, kakor vrag križa, a ne pomislijo, da le neuko ljudstvo, ki si ne more v svojej neomiki pomagati v raznih pripetivših se mu neznosnih slučajih, poprijelo se bo z vso silo naukov demokratizma, — glej! na Hrvaško! — samo nauki sv. vere ga ne bodo mogli takrat tolažiti, osobito ako jih ne razumeva do jedra, kar je jedino le po kolikor mogoče vsestranskej, temeljitej naobrazbi ljudstva mogoče. Kam plovemo? —

Ko so obveljale nove šolske postave, postal je B. Raič, tako rekoč, duša in telo domače šole. Razžalostilo ga je, da so morali otroci I. razreda sedeti, pisati itd. na tleh. Napel je vse sile, da se je temu opomoglo in so se pripravili dve primerni šolski sobi. Ker je vsled števila šolskih otrok zakon zahteval razširiti šolo v večrazrednico, nanesel je slučaj, da se je po Raičevem ne malem prizadevanji kupila druga hiša in zraven nje velik vrt v šolske namene. Ako se sedaj na tem vrtu stavi novo šolsko poslopje, je v prvej vrsti vzrok pokojni Raič. Bil je ves čas načelnik in izvzemši jedno upravno dobo tudi šol, ogleda pri sv. Barbari v Halozah. Jako ga je veselilo, ako je mogel zato šolo pridobiti za šolo vnetih, domoljubnih in naobraženih učiteljic, kar se mu, žal! ni posrečilo vsakokrat. Pripetilo se je jedenkrat, da pride takratni kr. šol. ogleda poznejši deželni glavar gosp. Wurmbrand — rodom Haložan — nadzorovat šolo. Učitelj je imel obravnavati primerjaje toplo in tlakomer. Ne ve se vsled česar je tako zabredel, da po njegovem poučevanji sodé, ni sam več vedel teh dveh razločevati, kako še le otroci. Na željo grofa W. prevzel je Raič pouk in ga nadaljeval ter dovršil tudi v drugih predmetih tako izborno, da ga je pred vsemi učenci pohvalil kot vzornega učitelja. Sploh se je kazal, kot popolnoma vešč v pedagogiki, imel je skoraj vse pedago-

giške klasike in jih razumeval do jedra. Njegov pouk v krščanskem nauku ni bil suhoparen in dolgočasen; nikdar ne pozabim s kakim zanimanjem smo ga vsakokrat poslušali in razumevali nauk božjih resnic do dna. On pri znanju krščanskega nauka ni gledal na prazno, nerazumljeno blebetanje na pamet, nikoli se ni oziral na vnanjost, nego na notranjenost, kakor se to žali Bože! pri tolikih vrši ravno narobe in še dan današnji! — O! po teh „velmožnih“ prezirana pedagogika itd. kje si? Njegova najmanjša zasluga ni, da je okr. zastop Ptujski poprej bivši v nemških popravem nemčurskih rokah, prešel v oblast zavednih slovenskih narodnjakov. Izvoljen je bil okr. odbornikom in se kot tak mnogo trudil za vpeljavo slov. jezika v obč. uradih in to tudi večinoma dosegel. Zmiraj se je pri vsakej priliki z vso odločnostjo potegoval za uvedbo slov. jezika v vse urade in šole. Dopisoval je sam vedno vsem duhovskim in deželskim gosposkam v slov. jeziku in zahteval, da mu one dopisujejo istotako in sicer tudi s slovenskimi naslovi na zavitkih.

Za pok. vladike labodskega Stepischnega sklenil je svoje duhovne sobrate po okrožnici povabiti k sklepu, po katerem bi se obvezali vsi duhovniki z višjimi oblastmi poslovati v naščini, počenši z novim letom. Na omenjenej okrožnici je pritrdilo temu 95: slovom devetdeset in pet duhovnih mu tovarišev, a v odločilnem času ostalo mu je vernih samo pet. Čuditi se je samo tolikokrat hvalisanej neomahljivej in značajnej narodnosti dotičnega svečeništva! Pokojni vladika, zvohavši prouzročitelja temu, tožil ga je tedanjemu c. kr. namestniku Kübecku in obsojen je bil na 100 gld. globe in 80 gld. stroškov. katere je imel takoj plačati. Ker mu je takrat, kakor pri njegovej občeznanej radodarnosti in gostoljubnosti, manjkalo drobiža, prisiljen je bil in sicer po razmeroma nizkej ceni prodati par volov. Radi tega se je pozneje vsakokrat kadar je nanesla govorica na Kübecka izrazil ironično, da ne samo Kü—beck, nego „oksen“ tudi. —

Ko je nekoč okr. glavar ptujski Premerstein hotel v sosednej leskovskej fari v nekem jako zakotnem in skritem kraju, kjer kakor se je neki kmet izrazil, še nobeden ptič noče prebivati, ne da bi kak učitelj v ustanoviti novo šolo, protestirali so z Raičem vred vsi temu ter je Raič zahteval, da se v tem napiše zapisnik v slov. jeziku. Raič je obračal, a Premerstein obrnil. Med tem ko je Raič obiskal dom. gosp. župnika — sedaj v Vojniku — pisali so dotični zapisnik v šoli in sicer v švabskem jeziku. R. domislivši se zvitosti gospodov političnih uradnikov, opozori dom. g. župnika naj gre gledat kaj delajo. Dotični gospod je zahteval prečitanje zapisnika in glej! istinito je bil v nasprotnem smislu, kakor poprej sklenjeno, napisan. R. ogorčen vsled tega sestavil je ostro pismo zahtevajoč, da, ako bodo politična oblastva postopala napram slovenskemu narodu tako silovito in protizakonito, napotili se bodo slov. poslanci, da odrečejo državi davek in vojake. R. pozvan k mariborskemu c. kr. okr. glavarstvu radi tega na odgovor, bil je kaznovan na 40 gld. globe. Ker se ni smel zagovarjati, užalilo ga je tako, da se mu je prehladivšemu med potjo domov razlil žolč. To je bil vzrok njegove na to sledeče dolgotrajne in mučne bolezni, zlečil ga je g. Gregorec, zdravnik pri sv. Marjeti, a od tega časa ni bil nikoli več popolnoma zdrav in ta slučaj je bil med drugim tudi vzrok njegove prerane smrti.

Bilo je tudi, da mu je poprej omenjeni okr. glavar pošiljal uradno v šolskih zadevah neki ukaz, a R. ga je vedno vračal z dostavkom: „Nazaj! Ne razume: Raič“, in to zato, ker je bil naslov na zavitku napisa v „švabščini“. Dostaviti je potem pustil dotični okr. glavar omenjeni ukaz odprt po svojem slugi, kteri si je privzel kot svedoka dom. župana glede dostavbe ukaza Raiču. Ob jednem je bilo mu naznanjeno, da ga je radi renitentnosti okr. šol. svet ptujski kaznoval z globo v znesku od 10 gld. R. bivši takrat vže ud okr. šol. sveta vpraša dospevši k seji dotične ude, kteri izmed njih je bil navzoč pri seji, ko se mu je odmenila dotična kazen. Dobil je od vseh nikaven odgovor in vprašal, je li morebiti okr. glavar sam vže okr. šol. svet? Po odsotnosti R. bil je oproščen navedene kazni, a okr. glavar sramotno poražen. Dobival je potem vedno pisma in ukaze od omenjenega gospoda v naščini. Nekaj dokazov kako dosledno in vstrajno se je blagi pokojnik vedno bojeval za veljavo slov. jezika, zmeraj se držeč, svojega gesla: Rodu pravico!

Kot ud okr. šol. sveta potegoval se je vedno z vso odločnostjo in nepristransko za napredek narodovega šolstva in ugled učiteljstva. Akoravno bi po mnenju g. okr. šol. nadzornika marsikateri učitelj ne bil imel dobiti včasih starostne doklade, potegoval se je on odločno vsakokrat za pridobitev doklad, češ, ako vže radi drugega ne, pa gotovo radi tega, ker se naše učiteljstvo muči nepotrebno in protizakonito, vsled vsiljevanja po višjih šol. oblastih s poučevanjem v drugem dežel. jeziku. Marsikateri učitelj mu je dolžan hvalo vsled tega in osobito še jeden njegovih domačih učiteljev, kateri ga je v svojej zaslepljenosti višjim oblastim črnil kot panslavist, rusofila, veleizdajico itd. Iz same hvaležnosti čez to, spravil je pok. R. dotičnikovega sina koj v začetku v mariborsko semenišče, plačeval pol leta zanj hrano, obleko itd. in ga tudi pozneje z vsem potrebnim oskrboval. Žal mu je le bilo nadarjenega dečka, da je v šesti šoli umrl. Dokaz njegove plemenite in blage značajnosti ter odkrite, požrtvovalne ljubezni do bližnjega. Žal, da je ta med njegovimi sotovariši tako redka in postaja vedno redkeja, ker se navadno nahaja le v ustih, a v srcu niti duha niti sluha v njej! —

Domoljubje njegovo je bilo brezmejno. Žrtvoval se je za svoj mili pa kruto tlačani narod duševno in telesno. Prisiljen postati poslancem slov. ljudstva pisal mi je na mojo čestitko nastopno pismo:

„Preblagi mi prijatelj“!

Presrčna Vam bodi zahvalnost za dotično čestitko; slovenski narod, katerega bolje ljubim, nego li zaslužuje,

ne bi mi bil mogel neugodnejšega bremena naprtiti na moje stare dni. Haložan — pa bečki židovi, kako se to sklada. Prof. Miklošič zvedevši o tej nespretnosti rekel je: „ich bedauere einen jeden, der da hinein kommt“. Na zdravje! In dr. Vošnjak vedno ponavlja: „naj vrag vse vzame“, namreč v Beču . . . . . .

. . . . . .

Bodemo videli. Jaz se nisem ponujal, nego narod me je primoral v ta jarem, naj se torej tudi skrbi, da se ta stvar dično zvrši. Poslednji dopis iz Olimpa v Brencljnu bi slovenskemu razumništvu priporočal na čitanje: ondi se ponavlja bridka istina . . . . . ., samo lecam se, ako dospejem v Beč — ka me ne bo domov več. Sicer bodi si tako ali onako, kdor reče a, mora reči b . . . . . .“

Iz slednjega je razvidno, da je čutil R. že naprej svojo osodo. Njegovo požrtvovalno rodoljubje kazalo se je v sijajnej meri tudi v gmotnem oziru, kadar je bilo treba pomoči v prospeh narodove prosvete, kakor je takrat za priprave daroval 500 gld., ko se je prvokrat predstavljala slovenska gledališčna igra v Ptuji; narodna podjetja našla so vsikdar v njem zdatnega podpornika, prireditve v proslavo slovečih narodnjakov stale so ga mnogo ne samo v duševnem nego skoraj vsakokrat tudi v gmotnem obziru. Ta njegova radodarnost izvanredna gostoljubnost spravila ga je tako daleč, da je skoraj umrl kot revež.

Najbolje gostoljuben se je pa vender kazal proti učečej se nadepolnej mladini in narodno čutečemu, odkritosrčno z vsemi močmi za napredek narodov delujočemu učiteljstvu. Dokazov k temu je še obilo živečih.

Kot duhovnik je bil v vseh svojih opravilih vedno natančen in znan daleko kot sloveč pridigar. K njegovim propovednim ni bilo nikoli treba priganjanja. Vse ga je rado in zvesto poslušalo, pripravljen je bil vestno na vsako propoved, govoril je prepričevalno, navdušeno navduševajé, šlo mu je iz srca in segala tudi globoko v srca prisotnih poslušalcev. Nehotoma so se ti porosile oči in ako že drugače ne, pa vender kadar si zagledel njegove vestne poslušalce, osivelih brad, resnega obraza, pretakajoče debele solze po ovenelem licu. Bil ni samo tako rekoč rojen govornik, nego govorništvo ga je tudi najbolje veselilo in z največjo radostjo je čital slavne govore najimenitnejih govornikov. Pa tudi njegova impozantna postava je očarala vsakoga. Ni bilo osobito na slov. Štajerju skoraj nobene slovesnosti, pri kateri bi ne bil sodeloval kot slavnostni govornik in istinite besede je pisala o njegovi smrti „Südst. Post“ izjavivša, da ni več onega, kateri nas je znal z iskreno svojo besedo, prepričevalnim in navduševalnim govorvm očarati, da se je igral z našimi srci in jih mečkal tako rekoč, kakor bi bila iz voska.

Zvedevši ljubljanski rodoljubi, da ga je zadela na Dunaju opasna bolezen in pa, da so ga baje hoteli neki zlobneži zastrupiti, pohiteli so ponj in dovedli ga v belo slovensko Ljubljano, kjer je blagi mož v 60tem letu svoje dobe dne 6. junija 1886. leta zatisnil svoje oči k večnemu počitku. Tužno je zastokala vsa Slovenija, zvedevši o smrti jednega svojih najbližjih in najplemenitejih sinov. Blag mu ohranimo spomin!

Njegov veliki duh pa naj nas preveva, bodri in navdušuje k odločnemu in vstrajnemu posnemanju njegovih del, da konečno dospemo do slavne zmage z vresnitvijo njegovih vzvišenih nazorov!

Te vrstice naj bi pa vspodbodle vse slovenske rodoljube, osobito pa njegove osobne znance in prijatelje, da bi se v spomin 70letnice njegovega rojstva njemu v proslavo vršila primerna slovesnost z vzidanjem ali stavbo spomenika bodi si na njegovem rojstnem domu, bodi si pri sv. Barbari v Haložah. Najbolje pa trkam v tem obziru na blaga srca sicer revnih Haložanov, kjer se je vedno kazal tudi v dejanju kot njihov največji dobrotnik. Le po njegovem napornem trudu so dobili vsako dnevno pošto, tedenski semenj, most čez Dravo in še mnogo druzega. Nasvetoval bi, da bi se zadeve lotil njegov nekdajšnji najljubši prijatelj preblagorodni g. dr. Ivan Geršak c. kr. bilježnik v Ormožu Spoštujmo svoje velike dobrotnike in kažimo se jim tudi v dejanjih hvaležni, ako želimo spoštovanja od drugih! Bog in narod!

Novice.

— **Imenovanje.** Praktični zdravnik v Ogleju g. dr. M. Weiser je imenovan okrožnim zdravnikom v Vel Lašičah.

— **Draginjske doklade državnim uradnikom.** Posl dr. Ferjančič, Kušar in tovariši so interpelovali finančnega ministra, če misli tudi letos dovoliti draginjske doklade državnim uradnikom in slugam, ker draginja nastala vsled potresa v Ljubljani še do danes ni jenjala.

— **Papežev dvorni založnik.** Presvitli cesar je dovolil tukajšnjemu lekarnarju Gabr. Piccoli-ju, da sme vsprejeti in nositi od Nj. svetosti papeža Leona XIII. podeljeni mu naslov papeževega dvornega založnika.

— **Mestna dvorana ljubljanska.** Minoli torek je občinski svet prvič zboroval v prenovljeni mestni dvorani. Dvorana zidana v l. 1717. in 1718. pač ni bila več primerna zahtevam sedanjega časa in trebalo jo je prenoviti. Prenovljena dvorana je krasna in dela čast mestu in njenim prenoviteljem.

— **Jubilejsko razstavo** otvore slovesno jutri 7. maja na Dunaji.

— **Potrjen zakon.** Presvetli cesar je potrdil od deželnega zbora kranjskega sklenjeni zakon, da naj se občina Velika Dolina razdeli v dve občini.

— **Nedeljski počitek** Ministerski predsednik grof Thun je odredil v notranjem ministerstvu nedeljski počitek. Za odpravo najnujnejih in neodložljivih del ob nedeljah se bodo pa uradniki vrstili. — Pri železnici se je odrejeni nedeljski počitek jel izvrševati minolo nedeljo. Na tukajšnjem južnem kolodvoru so izostali štirje tovorni vlaki.

— **C. kr. deželni šolski svet** je pritrdil razširjenju jednorazrednic v Železnikih, Ihanu in Stopičah v dvorazrednice ter ustanovitvi jednorazrednih ljudskih šol v Zabrjah in Dolžu. Prošnji za razširjenje jednorazrednice v Gotenicah v dvorazrednico ni ugodil

— **Za kolesarje.** Novi cestnopolicijski red za ljubljansko mesto, ki je stopil v veljavo dne 1. maja ima tudi določilo,

da morajo imeti kolesarji na sprednjem delu kolesa nameščeno tablico s številko. Take tablice oddaja mestni magistrat po 1 gld. in ne sme brez nje noben kolesar voziti po mestu.

— **C. kr. deželni zdravstveni svet za Kranjsko** se je v svoji seji dne 3 t. m. konstituiral in volil svojim predsednikom gosp. c. kr. deželnovladnega svetnika in deželnozdravstvenega poročevalca dr. Fr. Zupanca, podpredsednikom pa gosp. dr. Frid. Keesbacherja c. kr. deželnovladnega svetnika in deželnozdravstvenega poročevalca v p. Člani zdravstvenega sveta so še gg.; primarij dr. Karol Bleiweis-Trsteniški, mestni fizik dr. Iv. Kopřiva, primarij dr. E. Šlajmer, profesor in ravnatelj v p. dr. Al. pl. Valenta in primarij dr. E. Bock.

— **»Matica Slovenska«** vabi na CXV. odborovo sejo, katera bode v ponedeljek dne 9. maja t. l. ob petih popoldne v društvenih pisarniških prostorih. Spored: 1. Naznanila predsedništva. 2. Potrditev zapisnikov o CXIV. odborovi seji in o XXXIII. rednem občnem zboru. 3. Volitev predsednika, obeh podpredsednikov, blagajnika, ključarjev in odsekov. 4. Posameznosti.

— **Brzojavni in telefonski promet.** Meseca marca 1898 je bilo na c. kr. brzojavnih postajah poštnega ravnateljstva v Trstu vseh brzojavk na Primorskem oddanih 48180, došlih 52798 in tranzitujočih 14.4106, vseh skupaj 24.5014. Na Kranjskem je bilo oddanih 6241, došlih 8107, tranzitujočih 11.410 torej skupaj 25.758 brzojavk. V interurbanem telefonskem prometu je bilo pogovorov v Trstu 1742, Opatiji 501, Pulju 57, Ljubljani 233, v lokalnem prometu pa v Trstu 190.000, v Pulju 5305, Gorici 3689, Opatiji 2307 in Ljubljani 5935.

— **K orožnim vajam,** ki se pričnó te dni so sklicani letos rezervisti in nadomestni reservisti, ki so bili potrjeni v l. 1889, 1891 in 1893; potem nadomestni reservisti potrjeni l. 1889, 1891, 1893 in 1895, nadalje enoletni prostovoljci, kateri niso še napravili predpisanega števila vaj v orožju in kateri so v nadomestni reservi manj kot sedem let, slednjič oni reservisti in nadomestni reservisti, ki niso napravili vaje v orožju l. 1897.

— **Premembe v zdravstvenih okrožjih.** Namesto dosedanjega Ljubljanskega in Šmarijskega zdravstvenega okrožja se napravijo z dnem 1. julija t. l. za ljubljansko okolico tri zdravstvena okrožja in sicer: Ljubljansko I. Ljubljansko II in Grosupeljsko. Ljubljansko okrožje I. bo obsegalo občine: Ježica, Černuče, Podgorica, Šmartin, D. M. v Polji, Zg. in Sp. Šiška, Šentvid, Medvode; Ljubljansko okrožje II občine: Dobrunje, Moste, Rudnik, Studenec, Vrbljane, Iškavas, Iškaloka, Pijavagorica, Tomišelj, Želimlje, Brezovica, Dobrova, Log, Vič; Grosupeljsko okrožje občine: Grosuplje, Šmarije, Sv. Gregor, Slivnica, Lipljene, Račna. Zdravnika obeh ljubljanskih okrožij bosta stanovala v Ljubljani, Grosupeljskega okrožja zdravnik pa na Grosupljem.

— **Premovanje konj.** Običajno premovanje konj bo letos dne 24. avgusta v Lescah za politiški okraj radovljiški, dne dne 25. avgusta v Kranji za politiški okraj kranjski dne 26. avgusta v Kamniku za politiški okraj kamniški, dne 29. avgusta na Vrbniki za mesto ljubljansko in politične okraje ljubljanska okolica, Logatec in Postojina dne 30. avgusta v Ribnici za politiški okraj Kočevski, dne 3. septembra v Trebnjem za politična okraja Novomesto in Litija in 5. septembra v Št. Jerneju za politična okraja Krško in Črnomelj.

— **Varovanje prtljage na železnicah.** V Zadnji seji železničnega sveta se je neki član pritoževal o nemarnem ravnanji s prtljago na železnicah. Ista se pri vkladanji in izkladanji večkrat poškoduje. Železniško ministerstvo je vsled tega izdalo na vse c. kr. državne železnice in avstr. privatne železnice ukaz glede lepega ravnanja s prtljago. Na manipulacijo s prtljago naj se izdado posebne odredbe, da se izogne vsem pritožbam. Če se konstatuje, da je kake poškodbe kriv kateri železniških uslužbencev, je istega poklicati na odgovornost.

— **Družbe sv. Cirila in Metoda kava** je pred 14 dnevi izšla. Zaloga na drobno in debelo je pri Iv. Jebačin-u, trgovcu v Ljubljani. — Slovenke! Zahtevajte v vseh prodajalnicah le to izborno domačo kavo.

— **Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani** je izredno požrtovalni rodoljub g. veletržec Iv. Perdan dosedaj daroval 1000 gld. povodom svoje kupčije z vžigalicami „Družbe sv. Cirila in Metoda“. Bode naj torej vsem krogom priporočen tudi za v prihodnje. Nadalje so od 1. do 20. aprila poslali: Slavna Kmetska posojilnica na Vrhniki 30 gld. — Podružnica v Šempasu 16 gld. 30 kr. — Slavna posojilnica v Konjich 25 gld. — Iz nabiralnika v gostilni g. Jožefa Selaka na Bučki 2 gld. 50 kr. — Ženska podružnica v Gorici za l. 1897. še 28 gld., za l. 1898. pa 22 gld. letnine po blagajničarici g. A. Drufovki. — Č. g. Fr. Gomilšek, provizor v Jarenini, 10 gld., katere so zložili veseli gostje na godovanju č. g. župnika Jožefa Čižeka v Jarenini. — V veseli družbi treh Petrov, treh Jožefov in dveh Janezov v Rutarjevi gostilni v Dolinčičah nabran 1 gld. — Iz nabiralnika g. Jožefa Pavla v Dolinčičah 2 gld. 33 kr. — Podružnica za Beljak in okolico 15 gld. — Slavno uredništvo „Slovenskega Naroda“ v Ljubljani po g. Jos. Noliju nabranih 407 gld. 38 kr. — Podružnica v Radovljici po g. Fürsagerju 47 gld. — Slavna posojilnica v Zagorju ob Savi 10 gld. — Slavna posojilnica v Trebnjem na Dol. 10 gld. — G. Seb. Čenčur v Trstu 65 kr. — Slovenski visokošolci na Dunaju v veseli družbi zložili 3 gld. — Gospa Antonija Gogola, c. kr. notarja soproga v Ljubljani, volilo svoje pokojne matere gospe Ane Knez v znesku 100 gld. — Med agitatorji združenih slovenskih strank po sijajni zmagi o priliki volitev v občinski svet ljubljanski za II. razred sta nabrala gg. Trost in Štefè 9 gld. 64 kr. in po zmagi v I. razredu sta nabrala gg. Kregar in Štefè med slovenskimi volilci 25 gld. 17 kr. — G. Jožef Turk je nabral v „Narodnem Domu“ med volilci 31 gld. 26 kr. — Živela prerojena slovenska Ljubljana!

Blagajništvo družbe sv. Cirila in Metoda

— **V mestno hranilnico ljubljansko** je vložilo meseca aprila 691 strank 258.785 gld. 85 kr., vzdignilo pa 567 strank 140.867 gld. 56 kr.

— **Mestna hranilnica v Kamniku.** Občinski odbor je sklenil v spomin 50letnice vladanja Nj. Veličanstva napraviti mestno hranilnico.

— **Mestna hranilnica v Radovljici.** V mesecu aprilu 1898 je 126 strank uložilo 45642 gld. 22 kr., 76 strank uzdignilo 12016 gld. 37 kr., 27 strankam se je izplačalo posojil 31550 gld., stanje ulog 466879 gld. 21½ kr., denarni promet 115264 gld. 83 kr.

— **Kmetijsko podružnico** so ustanovili v Spodnji Idriji v proslavo 50letnice cesarjeve.

— **Gospodarsko zadrugo za lesno trgovino** so osnovali v Mozirju. Ta zadruga utegne postati največjega gospodarskega pomena za vso Savinjsko dolino.

— **Semenj.** Na zadnji letni semenj v Ljubljani se je prignalo 952 konj in volov, 357 krav in 66 telet, skupaj 1375 glav. Kupčija je bila s konji živahneja nego z govejo živino.

— **Prve črešnje** so prinesli minole dni v Trstu na trg. Kilogram stane 80 kr.

— **Zborovanje sadjerejcev v Novem mestu.** Kmetijska podružnica novomeška priredi dne 2. junija t. l. v Novem mestu shod sadjerejcev pri katerem se bodo razpravljala vsa vprašanja, tičoča se povzdige sadjarstva na Dolenjskem, zlasti pa vprašanja, kateri kraji na Dolenjskem so posebno pripravni za pridelovanje sadja, kako bi bilo po teh krajih pospeševati in razširiti sadjerejo in katere vrste sadje kaže v veliki meri zasaditi, da se povzdigne sadna kupčija in postane sadjereja bolj dobičkonosna.

— **Slovenska tiskarna v Pulju.** Tiskarno znanega laškega kričača Karola Martinolicha v Pulju, ki sedi sedaj v zaporu, je kupil na javni dražbi g. Andrej Gabršček lastnik Goriške tiskarne v Gorici.

— **Prvi maj.** Kakor po navadi so praznovali socijalni demokratje tudi letos prvi maj in to še tem številneje, ker je bil prvi maj na nedeljo. Vse praznovanje se je pa završilo mirno in ne poroča se iz cele Avstrije o nobenih izgredih. Ljubljanski socijalni demokratje so osredočili praznovanje 1. maja na Koslerjev vrt, ker jim je sicer politična oblast nekoliko okrajšala napovedani program.

— **Mrtvega** so našli dne 2. maja v cestnem jarku na Karolinski zemlji 75letnega posestnika Gregor Jevca. Mož je pal najbrže vsled slabosti v jarek in utonil.

— **Pod vlak je skočil** dne 29. aprila pri Vel. Laščah trgovec Franc Kovač iz Hriba. Vsled neuravnanih gmotnih razmer se je hotel nesrečnež usmrtiti, a se je le znatno poškodoval. Prenesli so ga v deželno bolnico v Ljubljano.

— **Otroka** kake par mesecev starega so našli dne 2. maja zjutraj ob otroški bolnici v Streliških ulicah. Otroka so sprejeli v otroško bolnico. Neusmiljeno mater, ki je otroka odložila zasledujejo.

— **Pazite na otroke!** Dne 25. aprila je utonila v neki luži 2letna deklica Frančiška Milek iz Adlešič pri Črnomlju. Otrok je bil brez varstva in pal v lužo. Dne 26. aprila je utonil 4letni deček Jožef Burnik v Begunjah na Gorenjskem. Brez varstva je pal v potok, ki teče skozi vas.

— **Ponesrečil** je dne 25. aprila 29letni posestnikov sin Mat. Spilar iz Nadanjega sela pri Postojini. V večji družbi je šel v Narin in je pal preko neke kakih 14 metrov visoke strmine tako nesrečno, da je vsled dobljenih poškodb dne 29. aprila umrl. Spilar je bil vinjen.

— **Obesil** se je bivši poštni ekspedijent Martin Butina iz Banjaloke. Storil je ta čin, ker je zgubil službo pri pošti.

— **Dober spomin.** V ameriški kaznilnici v Connetitcutu je kaznjenec John Henry Davis, kateri zna na pamet vsa Shakespearova dela. Učil se jih je 15 let v kaznilnici. Tu je prvikrat slišal o slavnem pesniku. Navdušil se je tako zanj da se je sklenil naučiti na pamet njegovih del. — Na Švicarskem imajo pa v blaznici človeka, ki zna na pamet 113 himen. Ta človek ima tako dober spomin, da vsako himno posebej zna in če se mu reče, da naj deklamuje 2. 7. ali kako drugo himno, stori to brez pogreška.

— **Obstrukcijonisti v Rumuniji** Opozicija v poslanski zbornici rumunski je hotela z dolgimi govori preprečiti pravočasno dognanje proračuna. O tej priliki je posl. Skorzcescu govoril cel dan in se izjavil, da je pripravljen pet dnij govoriti. To bi bilo pa še nekaj več, kakor zna naš Lecher.

— **Robinzonada.** Avstralijski časopisi poročajo, da je pred leti peljal kapitan Harry na parobrodu kaznence na oddaljeno kazneniško postajo. Mej potoma so se kaznjenci kapitanu uprli in tega posadili na neki otok brez živeža in orožja. Sami so odšli po ladiji kamor jim drago. Usoda kapitanova je bila žalostna. Prebival je v votlini in živel se od sadja in korenin. Hujše je še imelo priti. Zapazil je, da so na otoku ljudožrci. Kaj storiti? Imel je pri sebi gosli, svirati jim je jel na te in divjaki so strmeli nad tem. Smatrali so kapitana za nekaj višjega in ničesar mu niso storili. Tudi poglavar divjakov je občudoval kapitana, ki se mu je tako priljubil, da mu je dal celo svojo hči za ženo. Kapitan je imel ž njo nekaj otrok in je postal po smrti glavarjevi sam glavar divjakov. Šele čez nekaj časa se mu je posrečilo pobegniti v večjem čolnu, katerega si je dal iztesati.

— **Umori v Sjenici.** Dne 29. aprila se je objavila sodba višje dištance proti onim, ki so krivi znanih umorov uradnikov v Sjenici na Hrvatskem. Sodni dvor je potrdil obsodbo v kolikor se tiče krivde. Nekaterim so kazni zmajšane. Od ednajstih obsojenih na smrt je pomiloščenih osem. Ostale trije so dne 30. aprila zjutraj usmrtili.

— **Kuga v Bombayu.** V indijskem Bombayu kuga ne pojenja. Na teden umre do 500 oseb, število vseh bolnikov pa znaša vedno nad 1000.

— **Mohamedanci v Meki.** Število romarjev v Meki raste zelo. Dosedaj je prišlo tja 32 000 Mohamedancev. Kuga prizanaša, a bati se je vedno, da se pojavi.

— **Razžaljen slikar.** Mladi pariški slikar Jules Carpentier je bil tako užaljen, ker je komisija za razstavo zavrnila njegovo sliko „Salona“, da se je zastrupil.

— **Upor v Turčiji.** V vilajetu Jemen so se pripetili veliki nemiri. Bataljon vojakov došel v vas Taas, da bi iztirjal davke, je naletel na odpor prebivalstva, ki je trdilo, da je že plačalo davke. V boju je pal komandant bataljona, polovica častnikov, dalje je bilo mrtvih 23 mož ter ranjenih 60. Vojaštvo se je moralo umakniti.

— **Sramežljiv rekrut.** Avgusta Reipsicha mestnega kancelista v Schemnitzu na Saksonskem je prijel tak sram, ker bi bil imel na nabor, da se je ustrelili

— **Poneverjenje.** Magistratni uradnik na Dunaji Ivan Mayer je poneveril 20.000 gld. a se sam ovadil sodišču.

— **Turist** Podjeteu turist se mora zvati lekarniški pomočnik Andrej Filipovski v Varšavi, ki hoče od tod peš potovati preko Krakovega, Dunaja in severne Italije v Madrid. Lansko leto je ta vrli pešec prehodil okoli 1000 kilometrov.

— **Usadi.** Z neke gore pri Gradcu se je udrl velikansk usad. Sodi se, da se je udrlo kake tri milijone kubičnih metrov zemlje in skalovja. Preiskava je konstatirala silne razpoke v gori, tako, da se je o deževju bati novih nezgod.

— **Zoper morsko bolezen.** V medicinski akademiji v Turinu je objavil dr. Galliano novo sredstvo zoper morsko bolezen Sredstvo obstaja v tem, da se z nalašč v to izdelano obvezo želodec tesno kompromuje. Dr. Galliano je mnenja, da ima želodčni krč, ki muči bolnike pri tej bolezni, svoj izvor v bolestni iritaciji simpatičnih ganglijev, kateri preskrbljujejo želodec. Da je koristno, se v morski bolezni čez želodec tesno prevezati, je že dolgo znano, a metodično se to ni izvrševalo. Imenovani učenjak je napravil že nebroj poskusov na sebi in na drugih osebah, in povsod se je pokazal vspeh. Na dveh parnikih, kjer se je uvedla ta iznajdba, se morska bolezen sploh ni pojavila.

— **Šesti čut** V družbi naravoslovcev v Freiburgu na Nemškem je predaval prof. Nagel o takozvanem šestem čutu pri ljudeh in pri živalih. Često opažamo pri živalih drugo ležo telesa, kakor bi bilo pričakovati po zakonu ravnotežja. Eklatanten vzgled za to so nam ribe, ki ne plavajo na strani kakor zahteva ravnotežje, in v kakoršni položaj pridejo po smrti ali v narkozi. Te in slične prikazni so privedle omenjenega naravoslovca do misli, da mora biti za to posebni čutilni organ, ki daje živalim zmožnost, svojevoljno uravnavati telesno ravnotežje. Kje je sedež tega čuta! To se ne ve, ali verjetno je, da v ušesnem labirintu, z neko tekočino napolnjenem prostoru, kjer se nahajajo zadnje vejice slušnega živca. Konci tega živca so v zvezi z majhnimi kamenčki, otoliti po imenu, o katerih se je vedno mislilo, da so potrebni za vsprejemanje zvokov, in da okrepljujejo slušno predstavo. Prof. Nagel pa jih hoče spraviti v zvezo s šestim čutom in sicer za to, ker so živali, ako se jim je ušesni labirint odstranil, zgubile zmožnost orijentiranja, kar se je opažalo tudi pri gluhonemih ljudeh, ki so dostikrat v kretanju skrajno nespretni. Ta šesti čut, katerega pa nimajo nizko stoječe živali, se imenuje čut ravnotežja.

— **Dolžnost vsake matere in gospodinje je,** pač skrbno paziti pri kupovanji živil, od katerih zavisi naša naj-

dragocenejša posest, to je naše zdravje. — Kako lahko se človek vara, in mesto dobrega pristnega blaga dobimo brezvrednostnih ponaredeb. To je tudi tedaj slučaj, ko se nam hvali in ponuja, brezukusni praženi ječmen ali žgano sladje, v zavojik ali na vago, kot sladna kava ali celo Kneippova kava, katera se je ravno vsled izvrstnega in pristnega fabrikata tako priljubila. Naše gospodinje in kupovalke se tem prevaram najlažje ubranijo na ta način, da v vsakem slučaju, naj se jim prigovarja kolikor hoče, brezpogojno zahtevajo in sprejemajo le pristne Kathreinove zavoje s varstveno znamko, to je s podobo prelata Kneippa. Ravno tako naj se nobena mati ali gospodinja ne straši poskusa, prepričati se o pristnosti Kathreinove kave in jo pričeti rabiti. — Pričetkom uporablja naj se tretjina Kathreinove kave in dve tretjini bobove, pozneje se pa lahko preide k polovici Kathreinove in polovici bobove in še pozneje k sami čisti Kathreinovi kavi brez vsake primesi bobove kave. Skrbno se je pa ogibati vseh ponaredeb. Le pristna „Kathreinova Kneippova sladna kava“ ima vse one izvrstne lastnosti, katere isto tako zdravju, kakor tudi ukusu popolnoma prijajo, in v katerih dokaz služi ta okoljšiča, da je vporaba te kave dokazano vedno večja, in da je stotisočero rodovin vsaki dan posebno rado pije.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 30 apr. 1898. Pšenica gld. 13 40 kr. rž gld. 9 50 kr., ječmen gld. 8 — kr., oves gld. 7 80 kr. ajda gld. 9.50 kr., proso gld. 7 — kr., turšica gld. 6 80 kr. leča gld. 14 — kr., grah gld. 14 — kr., fižol gld. 12 — kr Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Loterijske srečke

V Brnu dne 4. maja t. l.: 56, 24, 21, 18, 30.
Na Dunaji dne 30. aprila t. l.: 2, 43, 79, 26, 83.
V Gradci dne 30. aprila t. l.: 59, 9, 51, 40, 44.

Razpošiljava sukna samo zasebnikom.

En odrezek 3·10 *m* dolg zadostno za 1 moško obleko stane samo

gld.	3·10	iz dobre	pristne ovčje volne
»	4·80	» »	
»	7·50	» fine	
»	8·70	» »	
»	10·50	» finejše	
»	12·40	» angleške	
»	13 95	» grebenčaste	

En odrezek za črno salonsko obleko fl. 10·—

Blago za vrhnje sukne od 3 gld. 25 kr. meter in višje; loden v mičnih barvah 1 odrezek 6 gld. — 1 odrezek 9 gld. 95 kr. — peruvien in dosking, blago za državne in železniške uradni.e in sodnijske talarje, najfinejše grebenčasto in ševejot blago, kakor blago za finančne in žandarmerijške uniforme itd., razpošilja po tovarniških cenah kot reelno in solidno dobro znana

sukno-tovarniška zaloga

Kiesel-Amhof v Brnu.

Vzorce pošlje zastonj in poštnine prosto. Pošiljatve po vzorcih.

Pozor! P. n. občinstvo se opozori, da se blago veliko ceneje dobi, ako se **naravnost** od nas naroči, kakor pa pri prekupcih. Tvrdka **Kiesel-Amhof v Brnu** razpošilja vsako blago po **pravih tovarniških cenah** brez prebitka katerega rabata. (10)

Compagni

General Transatlantique

največja

francoska brza parobrodska črta.

Redni odhod iz Havra v Newyork vsaki teden.

Vozni listek III. razreda

iz Zagreba v Newyork

stane 95 gld.

z izvrstno postrežbo in vinom na parniku.

Prodaja voznih listkov samo vsaki ponedeljek izključljivo pri

L. Mašek in drug.

Zagreb, Margaretska ulica 10.

Posredovalnica za prevažanje ljudi in blaga tu- in onkraj morja.

Pravi trpotčev sok je jedino oni, kateri se pripravlja v lekarni k Zrinjskemu, H Brodjovin, Zagreb, Zrinjskega trg štev. 20.

Trpotčev sok nepresežno deluje pri vsih prehlajenjah dušnih organov, ter je najboljše sredstvo za prsni katar, kašelj, prsobol, hripavost in vratobol. Tudi zastarani kašelj se s tem zdravilom v najkrajšem času da odpraviti; bolniki dobijo tek za jelo, lahko spijo in na ta način hitro okrevajo. — Izmed mnogih zahval spominjam tukaj samo ono: (23) (7–5

»Velecenjeni gospod lekarnik!

Pošljite mi še tri steklenice Vašega izvrstno delujočega trpotčevega soka; potrebujem jih za moje znance. Jaz sem od dveh steklenic od neznosnega kašlja popolnoma ozdravel. Hvala Vam. Priporočil bodem ta zdravilni sok vsim prsobolnim. S poštovanjem. — Rudolf Ausim. Na Dunaji, 20. marca 1897.

Pazi naj se toraj, da je na vsaki steklenici varstvena znamka t. j. slika bana Nikole Zrinjskega, kajti oni samo je pravi trpotčev sok, kateri to varstveno znamko nosi. — Cena steklenici s točnim opisom je 75 kr. — Razpošilja se vsaki dan s pošto na vsa mesta in sicer proti predplačilu (priračunavši 20 kr. za zamotek) ali pa po poštnem povzetju. — Ceniki raznovrstnih domačih preskušenih zdravil razpošiljajo se na zahtevo zastonj in poštnine prosto. Lekarna k Zrinjskemu, H. Brodjovin, Zagreb, Zrinjski trg štev. 20.

Pravi trpotčev sok iz lekarne »k Zrinjskemu« v Zagrebu, dobiva se tukaj v Ljubljani v deželni lekarni pri Mariji pomagaj Milana Leusteka, Resljeva cesta št. 1.

Odgovorni urednik: August Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.